

Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Değerler İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerini İncelenmesi

Münevver YILDIZ¹ Bülent DİLMAÇ²

Özet: Araştırmada, öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 1245 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Schwartz Değerler Listesi ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sırasıyla güç alt boyutu ile öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik puanları arasında bir ilişki olduğu, bu ilişkilerden duygusal dengesizlik ile güç arasındaki ilişkinin pozitif yönde diğer ilişkilerin ise negatif yönde olduğu tespit edilmiştir. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile başarı, hazcılık, uyarılma ve geleneksellik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Duygusal dengesizlik kişilik özelliğiyle güç değeri arasında olumlu ilişkiler, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik değerleri ile olumsuz yönde ilişkiler gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Öğretmen Adayları, Kişilik Özellikleri

Abstract: *Analysis of the Relation between Values and Personality Traits Held by Candidate Teachers.* The purpose of the study is to investigate the relation between personality traits and values held by candidate teachers. Model used for the research is relational survey model which is a subtype of general survey model. Research workgroup is 1245 candidate teachers, studying at S.U. Ahmet Kelesoglu Faculty of Education. The data acquisition tools used in the research are; Schwartz's Value Inventory, which is developed by Schwartz in 1992 and Adjective Based Personality Scale. In regression analysis it is confirmed that; From the sub-dimensions of Adjective Based Personality Scale; neuroticism is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, power, achievement, hedonism, self-direction, benevolence and stimulation; extraversion is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, hedonism, stimulation, traditionalism and conformity, openness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, hedonism, stimulation, self direction, universalism and traditionalism; agreeableness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, power, self-direction, benevolence and traditionalism; consciousness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, achievement and conformity.

Keywords: Values, Teacher Candidates, Personality Traits.

Giriş

Eğitimde duyuşsal boyutun ihmal edilmesi, insanların sahip oldukları önemli potansiyeli kullanmamalarını beraberinde getirmektedir. Duygular, tercihler, sevinçler, duygulanımlar, inançlar, beklentiler, tutumlar, takdir duyguları, değerler, ahlak ve etik değerler v.b öğelerden oluşan duyuşsal boyut hem bireysel hem de toplumsal yaşam için vazgeçilmezdir. Bireylerin yaşamında değerlerin önemli bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır (Agge & Caldwell, 1999; Bacanlı, 1999; Bacanlı, 2002; Doğanay, 2006). Bloom'un tam öğrenme kuramı, bireylerin başarısında ve başarılarını etkileme sürecinde duyuşsal niteliklerin önemli bir yer tuttuğunu vurgulamaktadır (Bloom, 1998). Değerler boyutunda yaşanan sorunlar, toplumların, olayları dışarıdan nesnel (objektif) olarak anlama, yorumlama ve kendini tanımlama olanağından yoksun olmalarından kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle insanların olayları nesnel bir dille aktarma yerine katılımcı, kişisel bir dil özelliği taşıyan “değerlerle” aktarmaya yatkın olmaları, çatışmaya yol açmaktadır (Sevinç, 2006). İnsanlar davranışlarının doğru, iyi ve haklı olduğunu hissedebilmek için değerlere ihtiyaç duyarlar. Bu durum da insanların davranışlarını değerlendirmede ve haklılıklarının temelini şekillendirmede bir ölçüt olarak değerler çerçevesine sahip olmasını gerektirmektedir. İnsanlar eylemlerini mantıklı kılmak için hedeflere ve onları değerlendirebilmek için değerlere ihtiyaç duyarlar (Ruyter, 2002). Değerler; arzular, aktarılabilen-durumsal hedefler ve bir kişi ya da grubun hayatına rehberlik eden ilkeldeki önemin çeşitliliği olarak tanımlanabilir. İnsanlar gerçekleri ve değerleri ayırır. Başka bir görüş ise; “Her insan değerleri taşır” şeklindedir. Ayrıca değerler, zihindeki ön kavramları şekillendirir

¹ *Münevver YILDIZ, Uzm. K.K.K E- munevver_bayir@hotmail.com

² *Bülent DİLMAÇ, Doç. Dr. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, E-bulentdilmac@konya.edu.tr

(Hansson, Carey, Kjartansson, 2010). Bir başka tanımda da değerler, “Yaşam deneyimleri ve kişisel miras yoluyla gelişmiş olan değişmeyen son durum ve arzulardır” şeklinde ifade edilmektedir (Kropp; Lavack; Silvera, 2005). Hansson, Carey ve Kjartansson (2010) ise insanların değerleri; hayatta bazı anlamları ve sebepleri tanımlamak için çeşitli bağlamlarda kullandıklarını ifade etmişlerdir. Carr ve Landon (1999) ise değerleri, genellikle gelenekler, görenekler, uygulamalar, hedefler, beklentiler, idealler, bağlılıklar, hırslar, taahhütler, önyargılar olarak ifade etmektedir. Ruyter (2002) de; insanların deneyimlerini ve hayatını anlamlı ve değerli hale getirmek için bir değerler çerçevesine ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Nesbitt ve Henderson (2003) ise değerlerin; insana saygıyı ve haysiyeti öğrettiğini ve insan haklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu, ayrıca değerlerin bir fonksiyonunun da genç yetişkinleri bir vatandaş haline getirmek olduğunu ifade ederler. Değerler beşeri olayları belirleyicilik işlevine sahiptirler; yargı, norm, kurum ve eylemlerle, dışlanır ve bunlara ölçü teşkil ederler. Değerler davranış ölçüleridir ama ölçen oldukları kadar yerine göre ölçülen de olabilmektedirler. Üstelik bu ölçü, eylemin başlangıcında olabileceği gibi sonucun değerlendirilmesi aşamasında da olabilir. Mükâfat ve cezaları belirleyen normlar da birer değer yansımasıdır (Fichter, 1990). Bireylerin sahip oldukları değer yargılarının, bireylerin kişilik özelliklerini doğrudan etkilediği ifade edilmektedir.

Kişilik, bireyin sosyal, ahlaki, zihinsel ve fiziksel özelliklerinin dinamik bir bütünleşmesi olarak açıklanmaktadır. (Kulaksızoğlu, 2006). Kişilik, bireyin kendine özgü özelliklerinin tümüne ve çevresine uyum sağlamak için geliştirdiği davranış kalıplarıdır. İnsanın bu toplumsallık içinde kendi bireysel yerini bulma çabası ve başarısı, onun kişiliğinin belirleyicisidir. Birey doğal yetenekleri ile içine girdiği topluma uyumunu sağlarken kişiliği de biçimlenecektir (Kulaksızoğlu, 2006; Durmuş, 2003; Özgün, 2007). Her insanın kendine has yapısı vardır. Bir insanın kişilik yapısını bilmek onun davranışlarını bilmeyi gerektirir (Durmuş, 2003). Kişilik bir insanın bütün ilgilerini; tavırlarını; niteliklerini; yeteneklerini; konuşma tarzını, dış görünüşünü ve çevresine uyum tarzını özetleyen bir terimdir. Bununla beraber dikkate değer bir husus, kişiliğin kendine özgü bir bütün teşkil etmesidir. Diğer bir deyişle kişilik insanın uyumunu sağlamak amacı ile yaptığı kendine has davranış biçiminin ve tüm özelliklerinin bir bütünlük içinde devamlılık göstermesidir (Başaran, 1982). Bir bireyin duygu, düşünce ve davranış tarzı, onun kişiliğinin belirleyicisidir. İlişkiyi başlatma, sürdürme, ilişki sürecinden zevk alma, hayal kırıklıkları, uyum gösterme, sorun çözme ya da bunların tam tersi yaklaşımlarda bulunma ise tamamen kişiliğin etkisi altında gerçekleşen davranışlardır. Kişiliğin gelişmesinde bireyin yaşadığı, yetiştiği kültür son derece önemlidir (Yavuzer, 2010). Kişilik bir insanın duyuş, düşünüş, davranış biçimlerini etkileyen etmenlerin kendine özgü görüntüsüdür. Devamlı olarak içten ve dıştan gelen uyarıcıların etkisi altında olan kişilik, bireyin biyolojik ve psikolojik, kalıtsal ve edinilmiş bütün yeteneklerini, güdülerini, duygularını, isteklerini, alışkanlıklarını ve bütün davranışlarını içine alır. Kısaca kişiliğin oluşmasında insanın doğuştan gelen özellikleri ve insanın içinde yer aldığı çevrenin etkisini bir arada görmek mümkündür. Buradan çevrenin etkisini dikkate alarak, kişiliğin sadece bireye özgü özellikleri değil, belirli ölçüde içinde yaşanılan insan topluluğunun, belirli ölçüde de tüm insanlarda ortak özelliği yansıttığı sonucu çıkarılabilir. Kişilik bireyin benliği ve sosyal dış dünyası arasındaki karşılıklı ilişki sonucu oluşur. Kişilik, kişiye verilen görevle de ilgi olduğuna göre, kişiye bu sosyal rolü kazandıran bazı objektif unsurlar onun bilincini etkilemekten geri kalmayacaktır (Bozgeyikli, 2001). Kişilik bir yaşam hedefi geliştirilmesiyle oluşur. Bir bireyin düşünceleri, duyguları, inançları, sahip olduğu görüşleri, tavırları, karakteri ve eylemleri onun bütünlüğünü ifade eder. Bunların tümünde de kendi seçtiği yaşam hedefine doğru ilerlemesine yardımcı olan yaşam planının bir yansıması vardır. Bireysel psikoloji tüm insan davranışlarının bir amacı olduğunu ileri sürmektedir. İnsanlar kendileri için hedefler belirlerler ve davranış bu hedefler doğrultusunda gerçekleşir. Bireysel psikolojinin temel varsayımı, ne için çaba gösteriyorsak onun gerçekten önemli olmasıdır (Corey, 2005). Günümüzde bu beş büyük çerçeve, araştırmacıların, bulguları düzenli ve güvenli bir şekilde yorumlamalarını, karşılaştırmalarını veya bütünleştirmelerini sağlamak suretiyle, kişilik araştırmasının yaygın geçerliliğini veya evrensel dilini temsil etmektedir (Chamorro-Premuzic, 2008).

McCrea ve Costa öncelikle dışadönüklük ve nevrozizm boyutlarına odaklanmış ancak kısa bir süre sonra deneyime açıklık adını verdikleri yeni bir boyut keşfetmişlerdir. 1985 yılına kadar üç faktörlü modeli savunan McCrea ve Costa 1983-85 yılları arasında gerçekleştirdikleri çalışmalar sonucunda kişiliğin beş temel boyutu olduğunu keşfetmişlerdir. Farklı araştırmacılar farklı isimler kullanmış olsa da bu beş boyut için en sık kullanılan kavramlar Nevrotizm, Dışadönüklük, Deneyime açıklık, Uyumluluk ve Sorumluluk (Özdisiplin)'dur (Burger, 2006; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Bu bağlamda araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
2. Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler kişilik özelliklerin, yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Konya ili Selçuk üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan tüm üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde yer alan farklı, bölüm ve sınıflarında eğitim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma örneklemini , 367' si erkek, 878'si kız; yaşları 16 ile 32 arasında olup yaş ortalaması 20,56 (Ss: 2.18) olan toplam 1245 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Schwartz Değerler Listesi

1992 yılında Schwartz tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi 57 değer ifadesinden ve on altı boyuttan oluşmaktadır (Schwartz ve Boehnke, 2004). Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada ana boyut ve değer tipleri ile her bir değer tipi içerisinde yer alan değerlerle ilgili olarak kullanılan Türkçe adlandırmalar esas alınmıştır. Değerler üç sosyal psikoloji uzmanının ortak çalışmasıyla İngilizceden Türkçe'ye çevrilmiştir. Denekler toplam 57 değeri ve yanlarında parantez içinde verilmiş olan açıklamaları okuduktan sonra her birini kendi hayatlarını yönlendiren bir ilke olmaları açısından taşıdıkları öneme göre 1 (ilkelerime ters düşer) ile 7 (en üst düzeyde önemlidir) arasında değişen bir ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada değer tipleri için güvenilirlik katsayıları ,51 - ,77; değer grupları için ,77 - ,83 arasında değişmekte olup bu katsayılar evrensellik için ,77; yardımseverlik (iyilikseverlik) için ,76; hazcılık için ,54; güç için ,75; başarı için ,66, uyarılma için ,7; özyönelim (özyönelim) için ,69; geleneksellik için ,63; uyuma için ,51 ve güvenlik için ,59 olarak bulunmuştur. Ayrıca ana değer grupları iç tutarlılık analiz sonuçlarına baktığımızda; muhafazakârlık grubu için ,80; yeniliğe açıklık değer grubu için ,81; özaşkinlik değer grubu için ,81; özgenişletim değer grubu için ,84 olarak hesaplanmıştır.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Bacanlı, İlhan ve Arslan (2009) tarafından geliştirilmiştir. SDKT beş altı boyuttan oluşmaktadır (duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk). SDKT'nin yapı geçerliğini test etmek için 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde Temel Bileşenler Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda beş faktörün SDKT'ye ait varyansın % 52,63'ünü açıkladığı görülmüştür. SDKT'nin uyum geçerliğini sınamak için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği, Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Genel olarak incelendiğinde, SDKT'nin boyutlarının uyum geçerliği için kullanılan ölçeklerle orta düzeyde ve anlamlı bir yapı ortaya koyduğu ve bu sonuçların uyum geçerliği açısından önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. SDKT'nin güvenilirlik çalışmaları kapsamında 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde aracın iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve 90 katılımcıya ise iki hafta arayla SDKT uygulanmıştır. SDKT'nin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının ,73 ile ,9 aralığında değiştiği görülmüştür. SDKT test tekrarına ilişkin bulgular incelendiğinde en yüksek ilişkiyi Yumuşak Başlılık ($r=,86, p<,01$), en düşük ilişkiyi ise Deneyime Açıklık Boyutunun ($r=,68; p<,01$) ortaya koyduğu görülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçlarından elde edilen veriler SPSS 18.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen Adaylarının Kişilik Özellikleri ile sahip oldukları değerler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Tekniği uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerlerin kişilik özelliklerini ne kadar yordadığını ortaya koymak için Çoklu Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerinde yer alan sorulara yanıt aramak için yapılan istatistik işlemleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi görmek ve regresyon analizine katkıda bulunmak amacıyla korelasyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 1. Duygusal Dengesizlik ile Değerler Arasındaki İlişki

	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılma	Öz Denetim
Duygusal Dengesizlik	.078**	-.023	-.041	-.050	-.066*
	Evrensellik	Yardımseverlik	Geleneksellik	Uyum	Güvenlik
Duygusal Dengesizlik	-.085**	-.144**	-.042	-.122**	-.082**

** $p < .01$

Tablo 1 incelendiğinde Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeği duygusal dengesizlik alt boyut puanları ile değerler ölçeğinin alt boyutlarından güç alt boyutu arasında ($r=.078, p<.01$), öz denetim ($r=-.066, p<.01$), evrensellik ($r=-.085, p<.01$), yardımseverlik ($r=-.144, p<.01$), uyum ($r=-.122, p<.01$) ve güvenlik ($r=-.082, p<.01$) puanları arasında bir ilişki olduğu, bu ilişkilerden duygusal dengesizlik ile güç arasındaki ilişkinin pozitif yönde diğer ilişkilerin ise negatif yönde olduğu görülmektedir. Duygusal dengesizlik alt boyutu ile başarı, hazcılık, uyarılma ve geleneksellik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 2. Dışa Dönüklük ile Değerler Arasındaki İlişki

	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılma	Öz Denetim
Dışa Dönüklük	.183**	.160**	.223**	.273**	.150**
	Evrensellik	Yardımseverlik	Geleneksellik	Uyum	Güvenlik
Dışa Dönüklük	.107**	.091**	.046	.043	.090**

** $p < .01$

Tablo 2 incelendiğinde Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeği dışa dönüklük alt boyut puanları ile değerler ölçeğinin alt boyutlarından güç alt boyutu arasında ($r=.183, p<.01$), başarı, ($r=.160, p<.01$), hazcılık ($r=.223, p<.01$), uyarılma ($r=.273, p<.01$), öz denetim ($r=.150, p<.01$), evrensellik ($r=.107, p<.01$), yardımseverlik ($r=.091, p<.01$) ve güvenlik ($r=-.090, p<.01$) puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, dışa dönüklük alt boyutu ile geleneksellik ve uyum alt boyutları arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Deneyime Açıklık ile Değerler Arasındaki İlişki

	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılma	Öz Denetim
Deneyime Açıklık	.110**	.181**	.182**	.252**	.219**
	Evrensellik	Yardımseverlik	Geleneksellik	Uyum	Güvenlik
Deneyime Açıklık	.163**	.131**	.024	.072*	.109**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 3 incelendiğinde Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeği deneyime açıklık alt boyut puanları ile değerler ölçeğinin alt boyutlarından güç alt boyutu arasında ($r=.110, p<.01$), başarı, ($r=.181, p<.01$), hazcılık ($r=.182, p<.01$), uyarılma ($r=.252, p<.01$), öz denetim ($r=.219, p<.01$), evrensellik ($r=.163, p<.01$), yardımseverlik ($r=.131, p<.01$), uyum ($r=.072, p<.05$) ve güvenlik ($r=-.109, p<.01$) puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, deneyime açıklık alt boyutu ile geleneksellik alt boyutları arasında bir ilişkiye rastlanmadığı görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeği yumuşak başlılık alt boyut puanları ile değerler ölçeğinin alt boyutlarından başarı, ($r=-.127, p<.01$), hazcılık ($r=.062, p<.05$), uyarılma ($r=.067, p<.05$), öz denetim ($r=.103, p<.01$), evrensellik ($r=.216, p<.01$), yardımseverlik ($r=.257, p<.01$), geleneksellik ($r=.213, p<.01$), uyum ($r=.197, p<.01$) ve güvenlik ($r=-.170, p<.01$) puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, yumuşak başlılık ile güç alt boyutu arasında bir ilişkiye rastlanmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Yumuşak Başlılık ile Değerler Arasındaki İlişki

	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılma	Öz Denetim
Yumuşak Başlılık	.016	.127**	.062*	.067*	.103**
	Evrensellik	Yardımsverlik	Geleneksellik	Uyum	Güvenlik
Yumuşak Başlılık	.216**	.257**	.213**	.197**	.170**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 5'te sorumluluk ile değerler arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon tablosu sunulmuştur.

Tablo 5. Sorumluluk ile Değerler Arasındaki İlişki

	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılma	Öz Denetim
Sorumluluk	.096**	.192**	.031	.035	.088
	Evrensellik	Yardımsverlik	Geleneksellik	Uyum	Güvenlik
Sorumluluk	.146**	.124**	.147**	.193**	.147**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeği sorumluluk alt boyut puanları ile değerler ölçeğinin alt boyutlarından güç, ($r=.096$, $p < .01$), başarı ($r=.192$, $p < .01$), evrensellik ($r=.146$, $p < .01$), yardımsverlik ($r=.124$, $p < .01$), geleneksellik ($r=.147$, $p < .01$), uyum ($r=.193$, $p < .01$) ve güvenlik ($r=.147$, $p < .01$) puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, sorumluluk alt boyutu ile hazcılık, uyarılma ve öz denetim alt boyutları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 6. Duygusal Dengesizlik

Duygusal Dengesizlik	R	R ²	R ² _{ch}	F	Df	B	β	T	P
(Sabit)	,225 ^a	,051	,043	6,601	10/1244	31,864		15,329	,000 ^a
Güç						,241	,145	3,970	,00
Başarı						,057	,031	,986	,000
Hazcılık						-,218	-,095	-2,882	,004
Uyarılma						,151	,067	2,023	,043
Özdenetim						-,049	-,032	-,809	,419
Evrensellik						,012	,010	,215	,830
Yardımsverlik						-,146	-,135	2,923	,004
Geleneksellik						,076	,047	1,264	,207
Uyum						-,290	-,125	-2,886	,004
Güvenlik						,022	,015	,313	,754

a. Sabit: Güvenlik, Uyarılma, Geleneksellik, Hazcılık, Başarı, Güç, Uyum, Evrensellik, Özdenetim, Yardımsverlik

b. Bağımlı değişken: Duygusal Dengesizlik

Tablo 6'dan anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin duygusal dengesizlik alt boyutunu .051 düzeyinde açıklamaktadır. Her ne kadar bu değer yüksek sayılmayacak düzeyde olsa da $p < 0,01$ düzeyinde manidardır. ($F=6,601$). Bu durum Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin duygusal dengesizliğe ilişkin değişkenliğin .051 değerler ölçeğinin alt boyutlarından kaynaklanırken geri kalanın araştırmaya dahil edilmeyen değişkenlerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca değerler ölçeğinin güç, başarı, hazcılık, uyarılma, yardımsverlik ve uyarılma alt boyutları duygusal dengesizlik alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta ($t=3,970$; $t=,986$; $t=-2,882$; $t=2,023$; $t=-,2,923$; ; $t=-2,886$), diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

Tablo 7. Dışa Dönüklük

Dışa Dönüklük	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² _{ch}	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Sabit:	,317 ^a	,101	,093	13,808	10/1244	31,268		13,156	,000 ^a
Güç						,119	,061	1,712	,087
Başarı						,045	,020	,473	,636
Hazcılık						,297	,110	3,431	,001
Uyarılma						,554	,210	6,492	,000
Özdenetim						,028	,015	,398	,690
Evrensellik						,066	,047	1,073	,283
Yardımseverlik						,090	,071	1,568	,117
Geleneksellik						-,153	-,081	-2,219	,027
Uyum						-,236	,086	-2,052	,040
Güvenlik						-,039	-,022	-,476	,634

a. Sabit: Güvenlik, Uyarılma, Geleneksellik, Hazcılık, Başarı, Güç, Uyum, Evrensellik, Özdenetim, Yardımseverlik

b. Bağımlı değişken: Dışa Dönüklük

Tablo 7'den anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin dışa dönüklük alt boyutunu ,101 düzeyinde açıklamaktadır. Her ne kadar bu değer yüksek sayılmayacak düzeyde olsa da $p < 0,01$ düzeyinde manidardır. ($F=13,808$). Analiz sonucuna göre hazcılık, uyarılma, geleneksellik ve uyum alt boyutları duygusal dengesizlik alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta ($t=3,431$; $t=6,492$; $t=-2,219$; $t=-2,052$), diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

Tablo 8. Deneyime Açıklık

Deneyime Açıklık	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² _{ch}	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Sabit:	,330 ^a	,109	,102	15,088	10/1244	29,510		15,702	,000 ^a
Güç						-,069	-,045	-1,261	,207
Başarı						,124	,071	1,652	,099
Hazcılık						,159	,074	2,322	,020
Uyarılma						,403	,193	5,979	,000
Özdenetim						,170	,118	3,093	,002
Evrensellik						,123	,111	2,536	,011
Yardımseverlik						,086	,085	1,907	,057
Geleneksellik						-,238	-,158	-4,350	,000
Uyum						-,123	-,057	-1,359	,177
Güvenlik						-,108	-,077	-1,676	,094

a. Sabit: Güvenlik, Uyarılma, Geleneksellik, Hazcılık, Başarı, Güç, Uyum, Evrensellik, Özdenetim, Yardımseverlik

b. Bağımlı değişken: Deneyime Açıklık

Tablo 8'den anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin deneyime açıklık alt boyutunu ,109 düzeyinde açıklamaktadır ($F=15,088$). Bu durum deneyime açık değişkeninin ,109'unun değerler ölçeğinin alt boyutlarından kaynaklanırken geri kalanın araştırmaya dahil edilmeyen değişkenlerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik ve geleneksellik alt boyutları deneyime açıklık alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta ($t=3,431$; $t=2,322$; $t=5,979$; $t=-3,093$; $t=-2,536$; $t=-4,350$), diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

Tablo 9. Yumuşakbaşlılık

Yumuşak başlılık									
	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² _{ch}	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Sabit:	,290 ^a	,084	,077	11,319	10/1244	32,854		15,552	,000 ^a
Güç						-,154	-,090	-2,497	,013
Başarı						,016	,008	,191	,848
Hazcılık						,112	,047	1,458	,145
Uyarılma						,037	,016	,495	,621
Özdenetim						-,131	-,082	-2,121	,034
Evrensellik						,107	,087	1,951	,051
Yardımseverlik						,0216	,193	4,238	,000
Geleneksellik						,164	,098	2,667	,008
Uyum						,084	,035	,826	,409
Güvenlik						-,065	-,042	-,892	,372

a. Sabit: Güvenlik, Uyarılma, Geleneksellik, Hazcılık, Başarı, Güç, Uyum, Evrensellik, Özdenetim, Yardımseverlik

b. Bağımlı değişken: Yumuşak başlılık

Tablo 9'dan anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin yumuşakbaşlılık alt boyutunu ,084 düzeyinde açıklamaktadır. ($F=11,319$; $p<0,01$). Bu durum yumuşak başlılık değişkeninin ,084'ünün değerler ölçeğinin alt boyutlarından kaynaklanırken geri kalanın araştırmaya dahil edilmeyen değişkenlerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca analiz sonucuna göre güç, öz denetim, yardımseverlik ve geleneksellik alt boyutları, yumuşakbaşlılık alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta ($t=-2,497$; $t=-2,121$; $t=4,238$; $t=-2,667$), diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

Tablo 10. Sorumluluk

Sorumluluk									
	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² _{ch}	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Sabit:	,239 ^a	,057	,050	7,500	10/1244	22,357		13,284	,000 ^a
Güç						-,024	-,018	-,495	,621
Başarı						,289	,190	4,294	,000
Hazcılık						-,037	-,020	-,607	,544
Uyarılma						-,082	-,045	-1,360	,174
Özdenetim						-,073	-,058	-1,480	,139
Evrensellik						,037	,038	,839	,402
Yardımseverlik						-,071	-,081	-1,757	,079
Geleneksellik						,079	,060	1,617	,106
Uyum						,271	,144	3,335	,001
Güvenlik						-,019	-,016	-,332	,740

a. Sabit: Güvenlik, Uyarılma, Geleneksellik, Hazcılık, Başarı, Güç, Uyum, Evrensellik, Özdenetim, Yardımseverlik

b. Bağımlı değişken: Sorumluluk

Tablo 10'dan anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, değerler ölçeği alt boyutları, sorumluluk alt boyutunu ,057 düzeyinde açıklamaktadır ($F=7,500$; $p<0,01$). Bu durum sorumluluk değişkeninin ,057'sinin değerlerle açıklandığı, geri kalanın araştırmaya dahil edilmeyen değişkenlerle açıklanabileceği şeklinde yorumlanabilir. Analiz sonucuna göre başarı ve uyum alt boyutları sorumluluk alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta ($t=-4,294$; $t=-3,335$), diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

Tartışma

Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerlerin alt boyutlarının duygusal dengesizlik ile ilişkisine bakıldığında; sırasıyla güç alt boyutu arasında, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik puanları arasında bir ilişki olduğu, bu ilişkilerden duygusal dengesizlik ile güç arasındaki ilişkinin pozitif,

diğer ilişkilerin ise negatif yönde olduğu tespit edilmiştir. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile başarı, hazcılık, uyarılma ve geleneksellik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği endişelilik, bunalımda olma, kızgınlık ve güvensizlik anlamları taşımaktadır. Bu nedenle toplumsal farkındalık, saygınlık, ve kaynaklar üzerinde denetim ve refah gibi anlamlar taşıyan güç değeri ile ilgili çalışma bulgusu, kendi içinde çelişmektedir. Bu sonucun olası yorumu; katılımcıların toplumsal saygınlık kazanma, kaynaklar üzerinde denetim sağlama gibi hedeflere ulaşmasını sağlayan güç değerinin, bireylerin duygusal bunalımlarını tetiklemesi olabilir. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile: bağımsız düşünce, kendine saygı, kendi hedeflerini kendinin belirlemesi anlamlarına gelen öz denetim değeri arasında olumsuz yönde ilişkiler bulunması; anlayışlı, hoşgörülü olma, barış içinde olma anlamlarına gelen evrensellik değeri ile olumsuz yönde ilişkiler olması manidardır diyebiliriz. Yine araştırma bulgusuna göre duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile sık bireysel ilişki içinde bulunan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme, sadık, sorumlu anlamlarına gelen yardımseverlik değeri ve kibarlık, öz disiplin, diğer insanlara saygılı anlamlarına gelen uyum değeri arasında olumsuz yönde ilişki bulunması manidardır. Sağlıklı, toplumsal düzen, temiz, iyiliklerin karşılıklılığı anlamlarına gelen güvenlik değerinin de duygusal dengesizlik kişilik özelliği gösteren bireylerde düşük çıkması beklenen bir sonuçtur. Bu sonucun olası yorumu; katılımcıların duygusal bunalım yaşamayan bir birey olmak için; kendine saygılı, anlayışlı, hoşgörülü, sadık, sorumlu, başkalarıyla uyum içinde olma gibi anlamları taşıyan öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik değerleriyle bu hedeflerine ulaşmada daha olumlu geri bildirim almaları olabilir.

Bilsky ve Schwartz (1994) duygusal dengesizlik puanı yüksek olan ve bunalım yaşayan bireylerin en temel özellikleri arasında, bu 10 değer türünün (güç, başarı, uyarılma, hazcılık, özyönelim, iyilikseverlik, evrensellik, güvenlik, geleneksellik ve uyum) hiçbirisinden yeterli puan alamama olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarından duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile başarı, uyarılma, hazcılık, geleneksellik değerleri arasında manidar bir ilişki olmaması bizim çalışma bulgumuzu desteklemektedir. Gençoğlu (2006), üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada kendini gerçekleştirme düzeyi, duygusal kararlılık düzeyi, nevrotik eğilim düzeyi, psikotik eğilim düzeyi, aile ilişkileri düzeyi, sosyal ilişki düzeyi, sosyal norm düzeyi ve antisosyal eğilim düzeyleri ile iyimserlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Gençoğlu (2006)'nın araştırma sonuçlarında; nevrotik eğilim düzeyi ile iyimserlik arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunması, bu çalışmayı iyimserliği temsil ettiği düşünülen yardımseverlik değeri ile nevrotik eğilimi temsil ettiği düşünülen duygusal dengesizlik kişilik özelliği arasında negatif ilişkiler görülmesi bakımından desteklemektedir. Araştırma sonucunda dışa dönüklük ile, başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik ve güvenlik puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu; geleneksellik ve uyum alt boyutları arasında bir ilişkiye rastlanmadığı görülmüştür. Dışa dönüklük kişilik özelliği ile güç, başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, ve güvenlik ile arasında olumlu ilişkiler gözlemlenmiştir. Dışa dönüklük kişilik özelliğinin toplumsal, konuşkan, girişken ve etkin anlamları bulunduğundan bu özellik uyarılma ve başarı değerleriyle olumlu yönde ilişkilidir. Aluja ve Garcia (2004)'nin araştırmasında, 5 boyutlu kişilik modeli ile sosyal değerler arasındaki anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Aluja ve Garcia (2004)'nin araştırma sonuçlarında; dışadönüklük kişilik özelliğiyle sosyal güç değeri arasında sergilediği anlamlı ilişki görülmesi, bu çalışmayı dışadönüklük kişilik özelliği ile güç değeri arasında da anlamlı ilişki bulunması bakımından desteklemektedir. Benzer şekilde Çiğdemoğlu (2006)'nin Lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışma bu araştırma bulgusunu desteklemektedir. Araştırmacılar, öğrencilerin dışadönüklük puanları ile özsaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu tespit etmişlerdir. Kilit (2008)'in yapmış olduğu bir araştırma sonucunda; orta dışa dönük kişilik özelliği ile aile güvenliği, dürüstlük, sorumluluk ve mantıklılık değerleri arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunması, bu çalışmayı dışa dönük kişilik özelliği ile aile güvenliğini temsil ettiği düşünülen güvenlik değeri arasında, dürüstlük ve sorumluluk değerini temsil ettiği düşünülen yardımseverlik değerleri arasında, mantıklı değerini temsil ettiği düşünülen başarı değeri arasında olumlu ilişkiler görülmesi bakımından desteklemektedir.

Gümüş (2009)'un yapmış olduğu çalışmanın sonucunda; Türk ve ABD'li örneklemelerde dışadönüklükle güç, hazcılık, uyarılma ve özyönelim arasında olumlu ilişkiler tespit edilmiştir. ABD'li örnekte de dışadönüklük ile başarı, iyilikseverlik ve güvenlik arasında olumlu ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu çalışmanın dışa dönüklük kişilik özelliği ile ilgili sonuçları bizim elde ettiğimiz araştırma sonuçlarını dışa dönüklük kişilik özelliği ile güç, başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, ve güvenlik değerleriyle arasında olumlu ilişkiler bulunması bakımından desteklemektedir. Tomrukçu (2008)'nin Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle İş Değerleri Arasındaki İlişiyi incelediği araştırma sonucunda, Beş Faktör Kişilik Özelliklerinden dışa dönüklük ile etkileme ve ilerleme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Etkileme ve ilerleme Düzeyi Maslow Hiyerarşisine göre Saygınlık

ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Burada; bir yandan kendisine güven ve saygı duyarken, diğer yandan başkalarının beğeni ve saygısını arayan kişilerden bahsedilmektedir.

Araştırma sonucuna göre deneyime açıklık ile güç, başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, deneyime açıklık alt boyutu ile geleneksellik alt boyutları arasında bir ilişkiye rastlanmadığı gözlenmiştir. Aluja ve Garcia (2004)'nın araştırmasında entelektüellik kişilik özelliğiyle sosyal güç değeri arasındaki anlamlı ilişki bulunması, bu araştırmayı deneyime açıklık kişilik özelliği ile güç değeri arasında anlamlı ilişki olması bakımından desteklemektedir. Gümüş (2009)'un yaptığı çalışmanın sonucunda Türk ve ABD'li örneklemelerde deneyime açıklıkla uyarılma ve iyilikseverlik arasında olumlu ve orta düzeyde, özyönelim ve evrensellik arasında da yine olumlu ama yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Tomrukçu (2008)'nin araştırma sonucunda, Beş Faktör Kişilik Özelliklerinden deneyime açıklık ile etkileme ve ilerleme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırma sonucu, yumuşak başlılık ile başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyum ve güvenlik puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu, güç alt boyutu arasında da anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Gümüş (2009)'un yaptığı çalışmanın bulgularına göre de her iki örnekleme de yumuşak başlılık ile güç arasında olumsuz ve orta düzeyde; güvenlik arasında olumlu ve orta düzeyde; evrensellik, iyilikseverlik ve uyum arasında da olumlu ve yüksek düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Türk örnekleminde de yumuşak başlılık ile başarı arasında olumsuz, özdenetim arasında ise olumlu bir ilişki varken ABD'li örneklemedeyse yumuşak başlılık ile geleneksellik arasında olumlu bir ilişki vardır. Bu çalışma sonucu, bizim çalışmamızın bulgularında yumuşak başlılık kişilik özelliği ile güvenlik, evrensellik, yardımseverlik, uyum, özdenetim ve geleneksellik değerleri ile olumlu ilişkiler bulunması bakımından desteklemektedir. Çalışkur (2008)'un yaptığı araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri (ahiret selameti, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarı hissi, bilgelik, eşitlik, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal onay, ulusal güvenlik, zevk, bağımsızlık, bağışlayıcılık, cesaretli olma, dürüstlük, entelektüellik, geniş görüşlü olma, hayal gücü kuvvetli olma, hırslı olma, itaatkarlık, kendini kontrol etme, kibarlık, mantıklı olma, muktedir olma, neşeli olma, sevecenlik, sorumluluk sahibi olma, temizlik, yardımseverlik) ile kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu sadece gerçek dostluk ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Çalışkur (2008)'un araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarına paralellik göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre sorumluluk ile güç, başarı, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyum ve güvenlik puanları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Sorumluluk alt boyutu ile hazcılık, uyarılma ve öz denetim alt boyutları arasında ise bir ilişkiye rastlanmamıştır. Sorumluluk kişilik özelliği dikkatlilik, doğruluk, düzenlilik, titizlik, yöntemlilik, dakiklik, uyma, düzen için toplumsal olarak tanımlanmış kurallara uyma, yapılandırılmış yaşamı tercih etme ve genel olarak riskten kaçınma anlamına gelmektedir. Çalışkur (2008)'un araştırmasında sorumluluk, bir kişilik özelliği olarak değil bir değer boyutu olarak ele alınmıştır, bu araştırmada ise kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Çalışkur (2008)'un araştırma sonuçlarında sorumluluk değeri ile başarı, düzen ve kişisel uyum kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkilerin bulunması, bizim çalışmamızdaki sorumluluk kişilik özelliği ile başarı ve uyum değerleri arasında anlamlı ilişkiler bulunması bakımından benzerlik göstermektedir. Aluja ve Garcia (2004)'nın araştırma sonuçlarında; vicdanlılık kişilik özelliğiyle düzen değeri arasında anlamlı ilişki bulunması, bu araştırmayı vicdanlılık kişilik özelliğini temsil ettiği düşünülen sorumluluk kişilik özelliği ile düzeni temsil ettiği düşünülen güç, başarı ve uyum değerleri arasında anlamlı ilişkiler görülmesi bakımından desteklemektedir. Gümüş (2009)'ün elde ettiği bulgularına göre Türk ve ABD'li örneklemelerde sorumlulukla başarı ve özyönelim arasında olumlu ve orta düzeyde, güvenlik arasında da olumlu ve yüksek düzeyde bir ilişki vardır. Diğer yandan, Türk örnekleminde sorumluluk ile evrensellik arasında, ABD'li örneklemede de sorumluluk ile iyilikseverlik arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma sonucu, bizim çalışmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir. Güç değeriyle sorumluluk arasındaki olumlu ilişki çıkmasının olası nedeni katılımcıların toplumsal güç, otorite, refah gibi hedeflere ulaşmada olumlu geri bildirim aldıkları güç değerinin sorumluluk kişilik özelliğiyle ilişkili olduğunu düşünmeleri olabilir.

Değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin duygusal dengesizlik alt boyutunu .051 düzeyinde açıklamaktadır. Duygusal dengesizlik kişilik özelliğini değerler ölçeği alt boyutlarından hangilerinin yordadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, güç, başarı, hazcılık, yardımseverlik ve uyarılma alt boyutları Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin duygusal dengesizlik alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta, diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Duygusal dengesizlik boyutu en sıklıkla duygusal denge, denge, duygusallık ya da nevrotiklik olarak adlandırılmaktadır. Ortak özellikler, kaygılı, sinirli, depresif, sıkılmış, duygusal, üzgün ve güvensiz olma faktörleriyle birlikte

düşünülmektedirler (Sarıcaoğlu, 2011). Olumsuz olaylardan kaçınma güdüsü kişilik özelliklerinden duygusal dengesizliği (örn. kaygı), bu da değerlerden güvenliğe büyük önem vermeyi güdülemektedir (Gümüş, 2009). Duygusal dengesizliğin bu özellikleri nedeniyle güç, başarı, hazcılık, uyum, yardımseverlik, güvenlik ve uyarılma değerleri ile ilgili olabileceği görülmektedir. Buna göre elde ettiğimiz bulgular yazınla uyumludur.

Değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin dışa dönüklük alt boyutunu ,101 düzeyinde açıklamaktadır. Dışa dönüklük kişilik özelliğini değerler ölçeği alt boyutlarından hangilerinin yordadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, hazcılık, uyarılma, geleneksellik ve uyum alt boyutları Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin dışa dönüklük alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta, diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Costa-McCrae (1992)'ya göre dışadönüklük boyutu topluluğu sevme, girişkenlik, heyecan arama, sıcaklık ve aktiviteyi işaret eder (Akt. Tomrukçu, 2008). Zuckerman, Kulhman ve Camac (1988) dışadönüklüğü sosyal katılım ve yakın ilişki olarak tanımlamıştır. Johnson ve Ostendorf (1993) FFM (Beş Büyük Kişilik) ile ilgili yaptıkları çalışmada olumlu duygularla dışa dönüklük arasında olumlu bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. FFM' de sıcaklık ve olumlu duygular dışa dönüklüğün boyutlarıdır. Araştırmacılar sevecen, neşeli, istekli ve dostça gibi enerjik olumlu duyguları birincil olarak dışa dönüklük faktöründen, ikincil olarak yumuşak başlılık faktöründen yük aldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre dışa dönüklük kişilik özelliğinin evrensellik, geleneksellik, hazcılık, uyarılma, uyum ve yardımseverlikle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bizim elde ettiğimiz sonuçlar yazınla uyumludur.

Değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin deneyime açıklık alt boyutunu ,109 düzeyinde açıklamaktadır. Sahip olunan değerlerin deneyime açıklık kişilik özelliğini manidar düzeyde açıkladığı bulunmuştur. Deneyime açıklık kişilik özelliğini değerler ölçeği alt boyutlarından hangilerinin yordadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik ve geleneksellik alt boyutları Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin deneyime açıklık alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta, diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Deneyime açıklık kişilik özelliği entellektüel, düşlem gücü yüksek, duygusal ve açık görüşlü anlamlarına gelmekte ve bu özelliklerle de uyarılma, özdenetim ve evrensellik değerleri ile uyumluluk göstermektedir (Gümüş, 2009). Kişilik olarak gelişime açıklık boyutunda yer alan insanlar, kurallar konusunda esnekler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, sınavlara mizahi bir bakış açısıyla yaklaşırlar, yeni deneyimler yaşamaya karşı ilgilidirler. İnsiyatif sahibidirler, kuralların mutlak ve katı bir biçimde yerine getirilmesi görüşünü kabul etmezler. Bu boyutta düşük düzeyde olan bireyler, sıg, basit ve sadedirler, kişiler arası ilişkiler konusunda oldukça geleneksel tutumlara sahiptirler, kuralcıdırlar, otoriteye itaat ederler (Sarıcaoğlu, 2011). Deneyime açıklık kişilik özelliğinin bu özellikleri sebebiyle hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik ve geleneksellik değerleriyle ilgili çalışma bulgumuzun sonucu yazınla uyumludur diyebiliriz.

Değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin yumuşak başlılık alt boyutunu ,084 düzeyinde açıklamaktadır. Yumuşak başlılık kişilik özelliğini değerler ölçeği alt boyutlarından hangilerinin yordadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, güç, öz denetim, yardımseverlik ve geleneksellik alt boyutları Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin yumuşakbaşlılık alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta, diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Gümüş (2009)'e göre yumuşak başlılık kişilik özelliği iyi huylu, kibar, alçakgönüllü, işbirliğine eğilim anlamları taşıdığından bu özelliklerle yardımseverlik, geleneksellik ve uyma değerleri arasında olumlu ilişkiler bulunmaktadır. Sarıcaoğlu (2011)'nin yaptığı çalışmanın sonucunda ise öz-anlayışın yumuşak başlılık kişilik özelliğinin önemli yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bu açıdan yumuşak başlılık kişilik özelliği ile geleneksellik, özdenetim ve yardımseverlik ile ilgili bulgular yazınla tutarlıdır.

Değerler ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin sorumluluk alt boyutunu ,057 düzeyinde açıklamaktadır. Sorumluluk kişilik özelliğini değerler ölçeği alt boyutlarından hangilerinin yordadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, başarı ve uyum alt boyutları Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ölçeğinin sorumluluk alt boyutunu manidar şekilde açıklamakta, diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Luk ve Bond (1993) tarafından şaşırtıcı olarak nitelenen ve Çin örneğine özgü olduğu düşünülen sorumluluk-uyma ilişkisi, bir ABD'li örnekte de gözlenmiştir. Sorumluluk doğruluk, düzenlilik, yöntemlilik ve dakiklik gibi sıfatlarla da tanımlanırken, ayrıca "uyma ve içtepi denetimi" anlamlarını içermektedir. Dahası, düzen için toplumsal olarak tanımlanmış kurallara uyma, yapılandırılmış bir yaşamı tercih etme ve genel olarak riskten kaçınma olarak ifade edilen tercihleri içerdiği bilinmektedir. Sonuç olarak, sorumluluğun uyma-ilişkili değerlerle evrensel olarak ilişkili olması hiç de şaşırtıcı değildir ve bu ilişkililik kültürün bir ürünü değil, evrenseldir (Akt. Gümüş 2009). Bu açıdan uyum değerinin sorumluluk kişilik özelliğini yordaması alanyazınla uyumludur. Sorumluluk sahibi insanlar, disiplinli, sorunlarla baş edebilmek için hazırlıklı, etik ilke ve değerlere belirgin bir biçimde bağlı, başlanan işi bitirebilme becerisine sahip olma ve eyleme geçmeden önce dikkatli bir biçimde düşünme eğilimindedirler

(Sarıcaoğlu, 2011). Sorumluluk kişilik özelliğinin bu özelliğinden dolayı başarı değeri ile ilişkilidir. Bu açıdan çalışma bulgumuzun başarı değeri ile ilgili sonucu da alanyazınla uyumluluk göstermektedir.

Kaynaklar

- Agle, B.R. & Caldwell, C.B.(1999). Understanding Research on Values in Business.
- Aluja, A. & Garcia, L.F. (2004). Relationships between big five personality factors and values. *Social Behaviour and Personality*, 32 (7), 619-626.
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi(SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279
- Başaran, İ. E. (1982). *Eğitim Psikolojisi* (7. Baskı). Ankara: Sevinç Matbası.
- Bilsky, W. & Schwartz, S. H. (1994). Values and personality. *European Journal of Personality*, 8, 163-181.
- Bloom, B. S.(1998). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. (Çev. D.A. Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bozgeyikli, H. (2001). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Kişiler Arası İlişkilerde Farkında Olma Düzeyleri*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Çev.: Erguvansarıoğlu, İ. D., İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Business&Society*, Vol. 38. No. 3. 326-387.
- Çalışkur, E. A. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Değerleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Carr, D. & Landon, J. (1999). Teachers and Schools as Agencies of Values Education: reflections on teachers' perceptions Part Two: the hidden curriculum'. *Journal of Beliefs & Values*, 20(1), 21-29.
- Chamorro-Premuzic, T. (2008). *Personality and Individual Differences*. Blackwell Publishing.
- Çiğdemoğlu, S. (2006). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Akran Baskısı, Özsaygı ve Dışadönüklük Kişilik Özelliklerinin Okul Türlerine Göre İncelenmesi(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram Ve Uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayınları.
- Doğanay, A.(2006). *Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi "Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. (Ed. C. Öztürk). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Durmuş, A.(2003). *Çocuğumu Gençliğe Ve Hayata Hazırlıyorum* (2.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji nedir?* (Çev., N. Çelebi). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gençoğlu, C. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin İyimserlik Düzeyleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Gümüş, Ö. D. (2009). Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürler Arası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD), (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hansson, T.; Carey, G. & Kjartansson, R., (2010) A Multiple Software Approach to Understanding Values. *Journal of Beliefs & Values*, 31(3), 283-298.
- Johnson, J. A., & Ostendorf, F. ,(1993). ClariWcation of the Five-factor-model with the abridged big Five dimensional circumplex. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 563–576.
- Karasar, N.(2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Kilit, R. B. (2008). İnsan Değerlerinin ve Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Yaklaşımıyla İlişkileri: Banka Çalışanları Üzerine Bir Araştırma(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kropp, F., Lavack, M. A. & Silvera, D. H. (2005). Values and Collective Self-Esteem as Predictors of Consumer Susceptibility to İnterpersonal İnfluence Among University Students. *International Marketing Review*, Vol. 22 No. 1, pp. 7-33
- Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik Psikolojisi* (8.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuşdil, M.E. ve Kağıtçıbası, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değerler Yönelimi ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.
- Nesbitt, E. & Henderson, A. (2003). Religious Organisations in the UK and Values Education Programmes for Schools (1), *Journal of Beliefs & Values*, 24(1), 75-88.
- Özgün, M. S. (2007). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Ruyter, D. J. (2002). The Right to Meaningful Education: The Role of Values And Beliefs. *Journal of Beliefs & Values*, 23(1), 33-42.
- Sarıcaoğlu, H. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin Kişilik Özellikleri Ve Öz-anlayış Açısından İncelenmesi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Schwartz, S.H. & Boehnke, K. (2004). Evaluating the structure of human values with confirmatory factor analysis. *Journal of Research in Personality*, 38, 230–255.
- Sevinç, M. (2006). Evrensel ve Yerel Değerlerin Eğitime Yansımaları, Ahlak ve Değerler.(Ed.Mehmetoğlu&Mehmetoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Tomrukçu, B. (2008). *Beş Faktör kişilik Özellikleri İle İş Değerleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (2010). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan-İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., ve *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*
- Camac, C. (1988). "What Lies Beyond E and N? Factor Analyses of Scales Believed to Measure Basic Dimensions of Personality", *Journal of Personality ve Social psychology*, Vol. 54, Nr. 1 (January), 96–107.

Extended Abstract

The purpose of the study is to investigate the relation between personality traits and values held by candidate teachers. Values is a topic of social sciences which studies existance of humanity, jugment of what is right, what is good or what is desired and the actions and behaviours which corresponds to these. People, require to know values in order to be able to feel that their behaviours are right, good and reasonable. This requires people to have a set of values as a basis for them to justify their rightfulness. People need targets to justify their actions and values to assess them.

Individuals' upbringing and their personality structures play an important role in the generation of values. Especially in terms of individual differences, structures of personality show parallels to structures of values. The concept of self as a critical component of personality, social support and individual's relevant judgement of worthiness, i.e. self-esteem, have been the focus of researchers who study values and personal characteristics. According to Feather (1991) a strong relationship exists between values and self-esteem. Achievement, competence and self-direction, in particular, are major substances of self-esteem. Such values that are emphasised within the culture also impact the progress of self-esteem. Thus, power, achievement and self-direction were identified as the main value dimensions of Schwartz's model of values. Specifically, values categorised under power and achievement such as "to have social power", "to be able to sustain social image", "to be competent", "to be successful", "to be an influential person" are the ones frequently emphasised in literature in relation to self-esteem. Another important element that affects the process of the development of personality is social support. Schwartz (1992) and Goodwin et al. (2004) reported strong relationships between an individual's values and perceived social support. Values are important contributors to the development of personality. Loss or damage of values results in personality and identity disorders and feelings of distrust. Value is defined as a social actor, which is employed in the selection of behaviours and actions, the appraisal of events and people and the explanation of behaviours and actions.

Model used for the research is relational survey model which is a subtype of general survey model. General survey model is based on screening all elements or a subset of elements within a domain, in order to come to a judgement about the domain itself. Using these methods, singular or relational screening can be done. Relational Survey Model aims to research the existance and/or the degree of a relation between two or more variables. Research workgroup is 1245 candidate teachers, studying at S.U. Ahmet Kelesoglu Faculty of Education. The data acquisition tools used in the research are; Schwartz Vaue Inventory, which is developed by Schwartz in 1992 and contains 57 value statements and 10 sub dimensions [Schwartz & Boehnke, 2004]. Kusdil and Kagitcibasi (2000) adaptation is also applied. One other tool which was used is Adjective Based Personality Scale. This tool was developed by Bacanlı ve İlhan ve Arslan in 2009. Consist of five subscales SDKT (neuroticism, extraversion, openness, agreeableness, conscientiousness) According to the results obtained from study, from sub-dimensions of Adjective Based Personality Scale; neuroticism is positively related with power and negatively related with self-direction, universalism, benevolence, conformity and security values; extraversion is positively related with power, achievement,

hedonism, stimulation, self direction, universalism, benevolence and security values; openness positively related with power, achievement, hedonism, stimulation, self direction, universalism, benevolence, conformity and security; agreeableness positively related with achievement, hedonism, stimulation, self direction, universalism, benevolence, traditionalism, conformity and security; conscientiousness positively related with power, achievement, universalism, benevolence, traditionalism, conformity and security.

In regression analysis it is confirmed that; From the sub-dimensions of Adjective Based Personality Scale; neuroticism is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, power, achievement, hedonism, self-direction, benevolence and stimulation; extraversion is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, hedonism, stimulation, traditionalism and conformity, openness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, hedonism, stimulation, self direction, universalism and traditionalism; agreeableness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, power, self-direction, benevolence and traditionalism; conscientiousness is meaningfully described by the sub-dimensions of values scale, achievement and conformity.